

ΧΡΙΣΤΟΛΟΓΙΚΗ ΟΡΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΛΕΟΝΤΙΟΥ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ

ΥΠΟ

Α. ΘΕΟΔΩΡΟΥ δ. Θ.

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Περὶ τοῦ βίου τοῦ ἱεροῦ Λεοντίου τοῦ Βυζαντίου δὲν ἔχομεν ἀρκετὰς καὶ σαφεῖς μαρτυρίας. Δεδομένου ὅτι τὰ αὐθεντικὰ συγγράμματα αὐτοῦ χρονολογοῦνται μεταξὺ τῶν ἐτῶν 529 καὶ 543, ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς ἀναμφιβόλως θὰ ἔζησεν ἐπὶ τῆς βασιλείας τῶν βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων Ἰουστίνου καὶ Ἰουστινιανοῦ¹, θὰ ἐγεννήθη δὲ κατὰ τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ Ε΄ μ. Χ. αἰῶνος, περὶ τὸ 485, ἐν Βυζαντίῳ. Κατὰ τὰς ἰδίας αὐτοῦ ὁμολογίας ὁ Λεόντιος κατ' ἀρχὰς ἠσπάζετο τὰς νεστοριανὰς χριστολογικὰς ἀντιλήψεις, αἵτινας ἀπέβαλε, χίριτι θεία, κατόπιν ἀναστροφῆς του μετ' εὐσεβῶν τινων καὶ μεμορφωμένων ἀνθρώπων. Μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν αὐτοῦ εἰς τὴν ὀρθόδοξον διδασκαλίαν, ὁ Λεόντιος μετὰ πολλῆς δυνάμεως κατεπολέμησε τὰς παλαιὰς αὐτοῦ πεπλανημένας δοξασίας, κηρύξας συγχρόνως σφοδρὸν πόλεμον ἐναντίον τῶν χριστολογικῶν μονοφυσιτικῶν αἱρέσεων τῆς ἐποχῆς του. Ἐκ νεαρᾶς ἤδη ἡλικίας ὁ Λεόντιος ἐνεδύθη τὸ μοναχικὸν σχῆμα διατελέσας μοναχὸς ἐν τῇ Νεῇ Λαύρᾳ παρὰ τὰ Ἱεροσόλυμα, ἐνδιατρίψας ὡσαύτως καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἔνθα ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐν αὐτῇ τῷ 533 γενομένην συζήτησιν μεταξὺ τῶν Ὀρθοδόξων καὶ τῶν Σεβηριανῶν². Τέλος, μετὰ πολλοὺς ὑπὲρ τῆς Ὀρθοδοξίας ἀγῶνας, ὁ Λεόντιος ἀπέθανεν ἐν Βυζαντίῳ τῷ 542.

Ἡ θέσις τοῦ Λεοντίου ἐν τῇ ὅλῃ δογματικῇ ἐξελίξει τοῦ χριστολογικοῦ προβλήματος εἶναι ὄντως πριφανῆς καὶ ἀξιόλογος. Ἐἴπερ τις καὶ ἄλλος ὁ ἱερὸς Πατὴρ κατώρθωσε παγίως τὴν διαμορφώσιν τὴν χριστολογικὴν ὁρολογίαν ἀπηλλαγμένην τῶν ὁρολογικῶν διακυμάνσεων καὶ ἀσαφειῶν τῶν παρατηρουμένων παρὰ τῷ μεγάλῳ τῆς τῶν Ἀλεξανδροῶν Ἐκκλησίας Διδασκάλῳ, τῷ ἱερῷ Κυρίλλῳ. Ἐμβαθύνας κυρίως ἐπὶ τοῦ σημεινομένου τῶν ὄρων «φύσις» καὶ «ὑπόστασις» καὶ ἐπιτυχῶς μεταξὺ τούτων διαστείλας ἅμα δὲ καὶ ἐπακριβῶς ὀρίσας, κατώρθωσε σαφῶς καὶ εὐμεθόδως τὴν διατυπώσιν τὴν ὑποστατικὴν παρὰ τῷ Κυρίῳ ἔνωσιν, ἣν ἐφεξῆς ἠκολούθησεν ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία. Ἐν τῇ ὅλῃ αὐτοῦ ἐργασίᾳ ὁ ἱερὸς Λεόντιος ἐρείδεται ἐπὶ τῆς διδασκαλίας τῶν Πατέρων τῆς ἀποτελούσης τὴν ἀληθῆ ὁμολογίαν πίστεως τῆς ὅλης Ἐκ-

1. V. Grummel, Léonce de Byzance, ἐν D. Th. C., t. IX, Paris 1926, σελ. 400.

2. Δ. Μπαλάνου, Πατρολογία, ἐν Ἀθήναις 1930, σ. 518.

κλησίας, εἰ καὶ ἐν τῇ μεθόδῳ καὶ τῇ λογικῇ διαπτύξει καὶ ἐμπεδώσει τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ, φωρᾶται διατελῶν ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς τε ἀριστοτελείου καὶ τῆς πλατωνικῆς φιλοσοφίας, καὶ κυρίως εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὴν μεταφυσικὴν πλευρὰν τῆς κατοχυρώσεως τῆς χριστολογικῆς ὁρολογίας, ἐπὶ τοῦ σημαινομένου δηλαδὴ τῶν ὄρων: φύσις, ὑπόστασις, ἐνυπόστατον, κ. τ. ἄ. Ἐπίσης εἶναι ἀξιοσημείωτον ὅτι, καὶ ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἀνθρωπολογικὴν αὐτοῦ διδασκαλίαν, εἰς τὴν σύνθεσιν τοῦ ἀνθρώπου καθόλου, ἣτις ἀποτελεῖ παρ' αὐτῷ καὶ τὸ πρότυπον τῆς ἐν τῷ Χριστῷ ἐνώσεως, διατελεῖ ὡσαύτως ὑπὸ τὴν σχετικὴν τῆς πλατωνικῆς φιλοσοφίας ἐπίδρασιν.

Τὸ πολεμικὸν τοῦ Λεοντίου ἔργον στρέφεται κυρίως κατὰ τοῦ Μονοφυσιτισμοῦ πάσης ἀποχώσεως. Ὁ ἀγὼν αὐτοῦ πρὸ πάντων φέρεται ἐναντίον τῆς μιᾶς τοῦ Κυρίου «συνθέτου» φύσεως, ἣν ἐδίδασκον οἱ Μονοφυσῖται, ἣτις διδασκαλία, οὕσα ἀπὸ πάσης πλευρᾶς ἀσύστατος καὶ ἀπόβλητος, εἶναι ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτῆς ὄρῳ ἀντιφατικὴ, ἀναμειγνύουσα καὶ συμφύρουσα τὴς φύσεις ἐν τῷ Χριστῷ.

Ἄφ' ἐτέρου εἰς ἓκ τῶν κυριωτέρων σκοπῶν τοῦ χριστολογικοῦ ἔργου τοῦ Λεοντίου ἦτο νὰ συμβιβάσῃ τὸν χριστολογικὸν ὄρον τῆς ἐν Χαλκηδόνι Συνόδου (περὶ μιᾶς ὑποστάσεως ἐν δυσὶν ἀσυγχύτοις φύσεσι), ἣν ὑπερησπίζετο ὡς δυοφυσιτιστῆς ἐναντίον τῶν Μονοφυσιτῶν, μετὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ ἱεροῦ Κυρίλλου, ἣν ἠκολούθει, ὁπαδὸς ὢν τῆς Ἀλεξανδρινῆς Σχολῆς, καὶ ἣτις διδασκαλία τοσοῦτον εἶχε παρεξηγηθῆ ὡς ἀπολλιναρίζουσα ὑπὸ τῶν Ἀντιοχειανῶν θεολόγων. Παρὰ ταῦτα ὁμοῦς ὁ Λεόντιος πολεμεῖ σφοδρότατα τὸν Σεβήρον Ἀντιοχείας, ὅστις ὡς γνωστὸν ἠκολούθει κατὰ πόδας εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Κυρίλλου. Ὁ Junglas πειρᾶται νὰ ἀποδείξῃ ὅτι κατ' οὐσίαν οὐδεμία διαφορὰ ἐν τῇ διδασκαλίᾳ ὑφίσταται μεταξὺ τοῦ Λεοντίου καὶ τοῦ Σεβήρου, εἰ μὴ μόνον διαφοραὶ κατὰ τὰς τάσεις, τοὺς ὄρους καὶ τὰς ἀνθρωπολογικὰς ψυχολογικὰς παραστάσεις τὰς ὑπ' ἀμφοτέρων χρησιμοποιουμένας ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς Χριστολογίας. Τὸ συμβιβαστικὸν τοῦτο ἔργον ἐπιτυγχάνει ὁ Λεόντιος διὰ τῆς εἰσαγωγῆς ἐν τῇ Θεολογίᾳ καὶ τῇ Χριστολογίᾳ τῶν ἀριστοτελικῶν ὀρισμῶν, εἰ καὶ ἡ σπουδαιότερα τοῦ Λεοντίου συμβολὴ εἰς τὴν ἐπίλυσιν τοῦ χριστολογικοῦ προβλήματος, ἢ ἐπιτυχῆς δηλονότι χρησιμοποίησις τῆς ἐννοίας τοῦ «ἐνυποστάτου», ἔχει ληφθῆ ἔκ ψυχολογικῶν παραστάσεων τῆς Νεοπλατωνικῆς φιλοσοφίας.

Ὁ Λεόντιος ὁ Βυζάντιος ὑπῆρξε μέγας δογματικὸς θεολόγος, οὕτινος τὸ ἔργον ἤσκησε τεραστίαν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν μεταγενεστέρων αὐτοῦ θεολόγων, μέσῳ δὲ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ ἡ ἐπίδρασις αὕτη εἰσῆχθη καὶ εἰς τὴν Δύσιν.

Α'. ΜΕΤΑΦΥΣΙΚΗ ΟΡΟΛΟΓΙΑ

I. Σημασία ὄρων : Οὐσία, ἐνυπόστατον, φύσις, εἶδος, ὑπόστασις.

α) Οὐσία.

Ὁ ὄρος οὗτος κατὰ τὸ ἀπλοῦν αὐτοῦ σημαϊνόμενον δηλοῖ *πραῖγμα ὑφ-εστώς*, τουτέστι *πραῖγμα καθ'* ἑαυτὸ ὑφιστάμενον καὶ ὑπάρχον, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ *συμβεβηκός*, τὸ μὴ καθ' ἑαυτὸ ὑφιστάμενον καὶ ὑπάρχον οὐσιωδῶς, ἥτοι τὸ *ἀνυπόστατον*, ἀλλ' ἀείποτε συναπτόμενον περὶ οὐσίαν τινά¹. Τοιαῦται συμβεβηκόντων θέσιν ἐπέχουσαι εἶναι αἱ ποιότητες τῶν πραγμάτων πᾶσαι, ἐπουσιώδεις τε καὶ οὐσιώδεις, ὡς τὸ χρῶμα ἐν σώματι καὶ ἡ ἐπιστήμη ἐν τῇ ψυχῇ². Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἡ οὐσία δηλοῖ ἀπλῶς τὴν ὑπαρξίν τῶν πραγμάτων, τὸ κοινὸν ἐν αὐτοῖς, ὡς δυνάμεθα σχετικῶς νὰ εἴπωμεν : ἡ οὐσία τοῦ Θεοῦ, τοῦ ἀγγέλου, τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ ζῴου, τοῦ φυτοῦ, δεικνύοντες ἀπλῶς ὅτι ταῦτα ὑπάρχουσι, χωρὶς βεβαίως νὰ διακριβῶμεν τὸ τί εἶναι ἢ τὸ πῶς ὑφίστανται αἱ ἄνω οὐσίαι, τοῦθ' ὅπερ ποιεῖ ὁ ἐκάστης οὐσίας ὄρος, ἐν ᾧ καὶ διαφοροποιοῦνται³.

Παραλλήλως ὁμοῦ πρὸς τὸ ἀπλῶς ὑπάρχειν ἢ τὸ καθ' ἑαυτὸ ὑφίστασθαι τῶν πραγμάτων, ἡ οὐσία δηλοῖ καὶ τὴν *ἰδίαν φύσιν* ἐκάστου πράγματος. Οὕτως, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ συμβεβηκόντα, ἅτινα οἰοεὶ ἐμφαίνουσι τὴν ὑπόστασιν (ἥτοι τὸ ὀρισμένον καὶ ἴδιον εἶναι τῶν πραγμάτων) τὰ τὴν φύσιν χαρακτηρίζοντα εἶναι συστατικὰ τῆς οὐσίας, ὡς βλέπομεν, λόγου χάριν, ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου, οὗτινος τὴν οὐσίαν ἀπαρτίζουσι τὰ τὴν φύσιν αὐτοῦ χαρακτηρίζοντα, ἥτοι τὸ εἶναι ζῶον, λογικόν, θνητὸν καὶ τὸ τῶν ἐναντίων ἀνὰ μέρος δεκτικόν⁴. Κατὰ τὸν ἴδιον λόγον καὶ αἱ οὐσιοποιοὶ ιδιότητες τὴν φύσιν τοῦ ὑποκειμένου δηλοῦσιν, ὡς τῆς φύσεως ἐκάστης ὑποστάσεως κατὰ τὸν κοινὸν ἐκλαμβανομένης ὄρον⁵. Εἰς τὰς οὐσιοποιούς ταύτας ιδιότητας, τὰς συνιστώσας τὴν οὐσίαν πραγματός τινος, προστιθέμενον τὸ ἰδίως ἀφοριστικὸν ἐκάστου (εἰδικὰ δηλαδὴ γνωρίσματα) τὴν ὑπόστασιν τοῦ τινος χαρακτηρίζει⁶. Ἐν τῇ δευτέρᾳ ταύτῃ ἐννοίᾳ τῆς οὐσίας εἶναι προφανῆς ἡ σύμπτωσης τῶν ἐννοιῶν *οὐσία καὶ φύσις* (περὶ τοῦ τελευταίου τοῦτου τὸν λόγον ποιούμεθα ἐφεξῆς), ἣν σύμπτωσιν δηλοῖ καὶ ἡ συνωνυμικὴ χρῆσις καὶ μεταλλαγή αὐτῶν, ὅπερ πλεισταχοῦ βλέπομεν παρὰ τῷ Λεοντίῳ⁶. Λόγῳ δὲ τῆς τοιαύτης ταυτότητος οὐσίας καὶ φύσεως δυνάμεθα νὰ καλῶ-

1. P. M. Gr. t. 86]1, Contra Nesrorianos et Eutychianos, σ. 1277 D.

2. P. M. Gr. t. 86]1, Contra Nestorianos et Eutychianos, σ. 1277.

3. P. M. Gr. t. 86]1 Adversus argumenta Severi, σ. 1921 D.

4. P. M. Gr. 86]2, Adv. arg. Sev., σ. 1945 B.

5. P. M. Gr. 86]2, Adv. arg. Sev., σ. 1928 C.

6. P. M. Gr. 86]1, c. Nest. et Eut., σ. 1280 AB, 1273 A, 1309 AB.

μεν πράγματα *όμοούσια* ἐκείνα τὰ όποία ἔχουσι τήν αὐτήν φύσιν καί τῶν όποίων ὁ λόγος εἶναι κοινός, ἀντιθέτως δὲ *έτερούσια* τὰ διαφόρου φύσεως όντα. Οὕτω καί ὁ Χριστός εἶναι όμοούσιος τῷ Πατρὶ μὲν κατὰ τήν θεότητα, ἡμῖν δὲ κατὰ τήν ἀνθρωπότητα, εἰ καί αἱ δύο αὐτοῦ φύσεις καθ' ἑαυτὰς εἶναι *έτερούσιοι* ¹.

Σημειωτέον ὅτι ἐπὶ τῆς Χριστολογίας ὁ ἱερός Πατήρ χρησιμοποιεῖ τὸν ὄρον κατὰ τῶν Μονοφυσιτῶν τῶν τεινόντων νὰ ἀρνηθῶσι τήν πραγματικότητα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τοῦ Χριστοῦ, ἐκδεχομένων ἐν αὐτῷ ὅλως ἀορίστως μίαν φύσιν τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένην. Οὕτως, ἐφ' ὅσον εἶναι κοινῶς παραδεκτὸν ὅτι δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ σὰξ ἀνούσιος, ἤτοι φύσιν μὴ ἔχουσα, ἐπίσης δὲ ὅτι, ὡς καί αὐτοὶ ἀποδέχονται, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ καί φύσις ἀνυπόστατος, οἱ Μονοφυσῖται διὰ τῆς μιᾶς φύσεως περιλίπτουσιν εἰς τὸ δίλημμα: ἢ τέλεον ἀποσκευάσασθαι σαρκὸς τήν φύσιν (δεχόμενοι τήν τοῦ Κυρίου σάρκα ἀνούσιον καί μόνην τήν τοῦ Θεοῦ Λόγου φύσιν τονίζοντες), ἢ δύο ὑποστάσεις διδόναι τῷ Κυρίῳ ² (ἀφοῦ δηλαδὴ δεχθῶσιν ἐνούσιον τήν σάρκα ὅτε θὰ εἶναι καί τελεία ὑπόστασις).

β) Ἐνυπόστατον ³

Τὴν οὐσίαν, ἤτοι τὴν πλήρη καί τελείαν φύσιν δηλοῖ καί ὁ ὄρος «ἐνυπόστατον». Παρὰ τῷ Λεοντίῳ ὁ ὄρος οὗτος, δι' οὗ ἐπιτυχῶς ἀποκρούει τὴν Νεστοριανὴν καί τὴν μονοφυσιτικὴν αἵρεσιν, λαμβάνεται ὡς τι μέσον με-

1. P. M. Gr. 86]2, Capita XXX Contra Severum, σ. 1908 D, τόμ. 86]1 c. Nest. et Eut., σ. 1280 A.

2. P. M. Gr. 86]1, N. et. Eut., σ. 1277 D.

3. Ἡ περὶ ἐνυποστάτου διδασκαλία τοῦ Λεοντίου ἀποτελεῖ τὸ πλέον περίοπτον σημεῖον τῆς χριστολογικῆς αὐτοῦ διδασκαλίας. Εἰ καί ὁ ὄρος οὗτος ὑφίστατο καί πρὸ αὐτοῦ (περὶ τῆς ἱστορικῆς ἐξελλέξεως τοῦ ὄρου ὄρα: J. P. Junglas, *Leontius von Byzanz, Studien zu seinem Schriften, Quellen und anschauungen, ἐν Forschungen zur christlichen Literatur und Dogmengeschichte, Paderborn 1908, p. 153-160*) ἐν τούτοις ὁ Λεόντιος πολὺ καλύτερον ἐξεμεταλλεύθη τοῦτον ἢ οἱ προγενέστεροι αὐτοῦ, χρησιμοποιοῦσας ἅμα αὐτὸν ὅπως καταδείξῃ τὴν συμφωνίαν τῶν συνοδικῶν ὄρων (J. Cayré, *Patrologie et Histoire de la Théologie, Paris 1933, t. 11, σ. 74*). Κατὰ τὸν Loofs (*Leontius von Byzanz und die gleichnamigen schriftsteller der griechischen Kirche, erstes buch: Das leben und die Polemischen werke des Leontius von Byzanz, Leipzig, σ. 68*) ὁ ὄρος οὗτος προέρχεται ἐκ τῆς Λογικῆς τοῦ Ἀριστοτέλους. Αἱ δεῦτεραι οὐσίαι τοῦ Ἀριστοτέλους, αἱ ἀντιδιαστελλόμεναι ἀπὸ τὰς πρῶτας οὐσίας τοῦ αὐτοῦ, δέον νὰ ἔχωσι χαρακτηρίσει ὡς πηγὴ τῆς ἐνυποστάτου οὐσίας. Ὁ Junglas ὅμως, ἀναιρῶν τὸν ὡς ἄνω ἰσχυρισμὸν τοῦ Loofs, παρατηρεῖ ὅτι ἡ ἐνυπόστατος οὐσία οὐδαμῶς προέρχεται ἐκ τῆς Λογικῆς, ἀλλ' ὅταν κυρίως προέρχεται ἐκ τῆς Φιλοσοφίας, δέον νὰ ἀναζητήσωμεν αὐτὴν ἐκ τῆς Ψυχολογίας, καί δὴ οὐχὶ τῆς Ἀριστοτελείου, ἀλλὰ τῆς Νεοπλατωνικῆς (Junglas μν. ἔρ. σ. 150). Τοῦτο δὲ καθ' ὅτι ἡ ἐνυποστασία εὐρίσκεται εἰς ἄμμεσον ἀντίθεσιν πρὸς τὰς θεωρίας τοῦ Ἀριστοτέλους, μὴ ἔχουσα τὸ ἀνάλογον αὐτῇ οὔτε εἰς τὰς

ταξὺ ἀνυποστάτου καὶ ὑποστάσεως. Τὸ ἐνυπόστατον, δηλαδή, δὲν εἶναι τὸ ἀνυπόστατον, ἦτοι μὴ ὑπάρχον, μὴ πραγματικόν, μὴ ἔχον οὐσίαν τινὰ (ἄρα δὲν εἶναι καὶ συμβεβηκός), οὔτε μὴν καὶ ὑπόστασις αὐτόνομος καὶ αὐτοδιόριστος, ἀλλὰ φύσις πραγματικὴ καὶ τελεία μὴ ἐν ἑαυτῇ ὑπάρχουσα, ἀλλ' ἐν τινι ἐτέρω θεωρουμένη¹.

Ἡ τοιαύτη ἐκδοχὴ τοῦ ἐνυποστάτου ἐπεξηγεῖ καὶ τὸ μυστήριον τῆς μιᾶς ἐν τῷ Χριστῷ ὑποστάσεως. Ἐν τῷ Χριστῷ ἡ ἀνθρωπίνη φύσις, πλήρης καὶ τελεία οὐσα, δὲν εἶναι ὅμως καὶ ὑπόστασις, δηλαδή ἴδιον καὶ κεχωρισμένον πρόσωπον, καθ' ἑαυτὸ καὶ ἰδίως ὑπάρχον, ἀλλ' ἐνυπόστατον, ἦτοι φύσις πλήρης, μὴ καθ' ἑαυτὴν ὑπάρχουσα ἢ ὑπάρξασά ποτε, ἀλλ' ἐν τῇ τοῦ Λόγου ὑποστάσει ἀείποτε ὑφισταμένη καὶ θεωρουμένη. Ὡσαύτως ἐνυπόστατον εἶναι καὶ αἱ δύο τοῦ ἀνθρώπου φύσεις καὶ οὐσίαι, τὸ σῶμα καὶ ἡ ψυχὴ, αἵτινες, ζῶντος τοῦ ἀνθρώπου, ἀπαρτίζουσι τὴν μίαν αὐτοῦ ὑπόστασιν καὶ ἐν αὐτῇ θεωροῦνται. Μὲ τὴν διαφορὰν ὅμως ὅτι, ἀποθανόντος τοῦ ἀνθρώπου, ὑφίστανται ἀμφοτέραι ἰδίως (ἐννοεῖται ὅτι τὸ σῶμα δὲν

πρώτας, ἀλλ' οὔτε καὶ εἰς τὰς δευτέρας οὐσίας τοῦ Ἀριστοτέλους. Ἡ δευτέρα οὐσία τοῦ Ἀριστοτέλους εἶναι ἀφαίρεσίς τις, γενικὴ τις ἔννοια μὴ ἔχουσα οὐδεμίαν ἀναλογίαν πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην τοῦ Χριστοῦ φύσιν, ἥτις θεωρεῖται ὡς συγκεκριμένη, φυσικὴ πραγματικότης. Ἡ πρώτη πάλιν οὐσία τοῦ Ἀριστοτέλους εἶναι ἀπ' εὐθείας ὑπόστασις καὶ οὐδαμῶς δύναται νὰ ὑφίσταται ἐν τινι ἐτέρῳ ἢ νὰ ὀνομάζεται ἐτέρας τινὸς ὑποστάσεως (Arist. Categ. 8^d 17) (μν. ἐρ. σ. 150 - 151). Κατὰ τὸν Junglas, λοιπόν, ἡ ἔννοια τοῦ ὄρου δὲν προέρχεται ἐκ τῶν λογικῶν κατηγοριῶν τοῦ Ἀριστοτέλους. Μᾶλλον τὰς ρίζας αὐτῆς ἔχει ἐν τῇ νεοπλατωνικῇ ψυχολογίᾳ. Οὔτω παρὰ τῷ Πορφυρίῳ (M. 40, 604) ἀναγινώσκουμεν: «Οὐκ ἀπογνωστέον οὖν ἐνδέχασθαι τινὰ οὐσίαν συμπαραληφθῆναι εἰς συμπλήρωσιν ἐτέρας οὐσίας, καὶ εἶναι μέρος οὐσίας, μένουσαν δὲ κατὰ τὴν ἑαυτῆς φύσιν μετὰ τὸ συμπληροῦν ἐτέρας οὐσίας, ἐν δὲ σὺν ἄλλῳ γενομένην καὶ τὸ καθ' ἑαυτὴν ἐν διασώζουσαν, καὶ τὸ μείζον αὐτὴν μὲν μὴ τρεπομένην...». Ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῶν τοιούτων ψυχολογικῶν παραστάσεων ὁ Λεόντιος ἔχει διαμορφώσει τὰς θεωρίας αὐτοῦ περὶ ἐνυποστάτου εἶναι τῶν φύσεων (Junglas, μν. ἐρ. σ. 151). Ἡ συμβολὴ τῆς ἔννοιας τοῦ ἐνυποστάτου διὰ τὴν λύσιν τῶν χριστολογικῶν προβλημάτων ὑπῆρξε σπουδαιότατη. Ἀκριβῆς καὶ ὀριστικὸς ὁ ὅρος οὗτος ὑπῆρξε διαρκὲς τις πρόοδος, ἣν ἐπρόκειτο νὰ καθιερώσωσιν οἱ ἐπερχόμενοι αἰῶνες. J. Tixeront, Histoire des dogmes dans l'antiquité chrétienne, t. III, Paris 1912, σ. 159. Κατὰ τὸν Rügamer (Leontius von Byzanz, ein Polemiker aus der zeit Justinianus, Wurzb. 1894, σ. 104) ὁ ὄρος «ἐνυπόστατον» ἀπὸ τοῦ Λεοντίου κατέστη terminus technicus ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Θεολογίᾳ καὶ ὡς τοιοῦτος ἀπαντᾶται ἐν τοῖς συγγράμμασιν Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ. Κατὰ δὲ τὸν Cayré (μν. ἐρ. σ. 76) αἱ φιλοσοφικαὶ ἰδέαι τοῦ Λεοντίου χρησιμοποιοῦνται ὑπὸ Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, δι' αὐτοῦ εἰσῆχθησαν ἐν τῇ Σχολαστικῇ Θεολογίᾳ, ἧς ὁ Βυζαντινὸς θεολόγος ἀποτελεῖ ἀπομεμακρυσμένον πρόδρομον. Ὅρα ὡσαύτως: Tatakis B., La philosophie Byzantine, Paris 1949, σ. 69, 71. Rees S., Leontius of Byzantium and his defence of the Council of Chalcedon, in the «Harvard Theol. Review», Jan. 1931, Cambridge 1931, σ. 111.

1. P. M. Gr. 86]1, c. N. et. E., σ. 1277.

διεφθάρη εἰσέτι), μετὰ δὲ τὴν ἐκ τῶν νεκρῶν ἀνάστασιν πάλιν ὁμοῦ ἐνω-
θησόμενα θὰ ἀπαρτίσωσιν αὐθις τὴν τοῦ ἀνθρώπου ἰδίαν ὑπόστασιν ¹.

Κατὰ ταῦτα εἶναι προφανές διατὶ διὰ τῆς ἐννοίας τοῦ ἐνυποστάτου ἀπο-
κρούονται ἐπιτυχῶς ἢ τε Νεστοριανὴ καὶ ἡ μονοφυσικὴ αἵρεσις. Ἡ ἀν-
θρώπινη φύσις τοῦ Κυρίου οὕσα ἐνυπόστατον καὶ οὐχὶ ὑπόστασις, ἀπο-
κρούει τὴν διδασκαλίαν ταῦ Νεστορίου περὶ δύο ὑποστάσεων ἢ προσώπων
ἐν τῷ Χριστῷ. Ἄφ' ἐτέρου, οὕσα πλήρης οὐσία καὶ φύσις, εἰ καὶ μὴ καθ'
ἑαυτὴν ὑφισταμένη, ἀντικρούει τοὺς μονοφυσίτας τοὺς μειοῦντας ἢ τείνον-
τας νὰ ἀφανίσωσιν αὐτήν.

γ) Φύσις.

Παράλλῃως πρὸς τὴν οὐσίαν τὴν δηλοῦσαν, ὡς εἶπομεν, τὸν ἀπλοῦν
τρόπον τοῦ εἶναι ἢ τοῦ ὑπάρχειν, καὶ ἡ φύσις, ἐκ τοῦ πεφυκέναι παραγο-
μένη, ἦτοι ὑπάρχειν, ὑφίστασθαι ², τὸν τοῦ εἶναι λόγον ἐπιδέχεται ³, οὐδα-
μῶς οὕσα τὸ ἀντικείμενον αὐτῇ, δηλαδὴ μὴ ἐπιδεχομένη τὸν τῆς ἐναντιότη-
τος λόγον ⁴.

Ἐτέρωθεν δέ, ὡς ἡ οὐσία τὸ ἴδιον εἶναι τῶν πραγμάτων δηλοῖ, τὸ
πλήρες καὶ τέλειον, οὕτω καὶ ἡ φύσις κυρίως τὸ τέλειον εἶναι δηλοῖ, τὴν
πλήρη οὐσίαν τοῦ πράγματος. Ἐντεῦθεν προφανῆς καὶ ἡ ἀντίθεσις πρὸς
τὴν ὑπόστασιν, τὴν δηλοῦσαν κυρίως τὸ καθ' ἑαυτὸ ὑπάρχον, δευτέρως δὲ
τὸ τέλειον ⁵.

Ἀκολουθῶς, ὑπὸ τὴν τοιαύτην τῆς πληρότητος τοῦ εἶναι ἔννοιαν, ἀνευ
οὐδεμιᾶς ἀναφορᾶς πρὸς τὰ ἀφοριστικὰ τῆς ὑποστάσεως ἰδιώματα, ἡ φύσις
ἐπέχει εἶδους (περὶ οὗ ἐφεξῆς) λόγον ⁶, ἦτοι δύναται νὰ λέγηται κατὰ πολ-
λῶν καὶ διαφερόντων τῶ ἀριθμῶ ⁷, ἐπέχουσα, κατὰ τὸν λόγον τοῦτον, καθο-
λικοῦ πράγματος χαρακτῆρα ⁸. Εἰ δὲ ἡ φύσις δύναται νὰ λέγηται κατὰ πολ-
λῶν καὶ διαφερόντων τῶ ἀριθμῶ ὡς θέσιν εἶδους ἐπέχουσα ἢ καθολικότητα
ἐν πολλοῖς πράγμασιν ὁμοουσίαις, οὐχ' ἦττον ὅμως ὁ ἀριθμὸς ἐπιφημιζό-
μενος ἑτερουσίαις φύσεσιν, ὡς λ. χ. ἐπὶ τῶν φύσεων τοῦ ἵππου, βοός, ἀν-
θρώπου, δέν δηλοῖ ἀπλῶς τὴν ποσότητα αὐτῶν, ἀλλὰ τὴν φυσικὴν αὐτῶν
ἑτερογένειαν' οὐ τὸ ποσὸν αὐτῶν προηγουμένως, ἀλλὰ τὸ ἑτερογενὲς συνί-
στησιν ⁹.

1. P. M. Gr. 86]2, Adv. arg. S., σ. 1941 D, 1944 A.

2. P. M. Gr. 86]2, adv. arg. S., σ. 1944 A.

3. P. M. Gr. 86]1, c. N. E., σ 1280 A.

4. P. M. Gr. 86]2, ad. arg. S., 1944 A.

5. P. M. Gr. 86]2 ad. arg. S., 1945 A.

6. P. M. Gr. 86]1, c. N. E., 1280 A.

7. P. M. Gr. 86]1, Σχόλια, 1193 A.

8. P. M. Gr. 86]1, c. N. E., 1280 A.

9. P. M. Gr. 86]2. ad. arg. S., 1920 D.

¹Επίσης σὺν τῇ ἑτερογενείᾳ δηλοῖ καὶ τὴν ὑποστατικὴν διαφορότητα τῶν φύσεων, ὅταν ὁ ἀριθμὸς ἐπιφημίζεται ἑτερουσίοις φύσεσιν, ἐν αἷς συμπαρομαρτοῦσιν καὶ αἱ οἰκείαι ὑποστάσεις, ὡς λ. χ. τρεῖς φύσεις τοῦδε τοῦ ἵππου, καὶ τοῦδε τοῦ βοῦς καὶ τοῦδε τοῦ ἀνθρώπου ¹.

²Ἐκ τῶν ἄνω εἶναι φανερόν, ὅτι μιᾶς φύσεως εἶναι καὶ λέγονται κυρίως τὰ ὁμοουσία καὶ ὧν ὁ λόγος τοῦ εἶναι κοινός ², ὡς δυνάμεθα καὶ ἄλλως νὰ εἴπωμεν: «τὰ πάντα ταῦτά μιᾶς ἐστὶ φύσεως καὶ μία φύσις λέγεται» ³. ³Ἐπὶ τῶν τοιούτων προφανῶς ἡ μία φύσις ταυτότητα ὑποκειμένου δηλοῖ ⁴.

Κατὰ ταῦτα, ἐφ' ὅσον τοιοῦτος εἶναι ὁ λόγος μεταξύ φύσεως καὶ ὁμοουσίῳν, ἡ ἀπλῆ φύσις δὲν δύναται ποτε νὰ εἶναι ὁμοουσίος πρὸς τὴν σύνθετον τοιαύτην ⁵, δὲν δύναται, δηλαδή, ἀμφοτέρωι νὰ εἶναι ταῦτο πρᾶγμα ⁶, ὡς τῆς συνθέτου φύσεως ἀπαρτιζομένης κατὰ τὸ σημαινόμενον αὐτῆς ἐκ δύο ἑτερουσίῳν φύσεων. Πρὸς τὴν ἀντιφατικὴν ταύτην ταυτότητα κατέτεινον οἱ μονοφυσῖται, ἀποδεχόμενοι μίαν φύσιν σύνθετον ἐπὶ τοῦ Κυρίου. Τούτους ὁ Λεόντιος δι' ἐπιχειρημάτων ἀναγκάζει νὰ ἀποδεχθῶσιν ἐπὶ τοῦ Κυρίου ἢ μίαν ἀπλῆν φύσιν, ὅτε προφανῶς παραμένει ἄνευ σημασίας καὶ ἀνούσιος ἡ ἀνθρωπίνῃ φύσις, ἢ μίαν σύνθετον, ὅτε προφανῆς ἡ μεταξύ τῶν ὄρων «μία» καὶ «σύνθετος» ἀντίφασις (προκειμένου βεβαίως νὰ μὴ ἐπέλθῃ σύγχυσις τῶν φύσεων), ἢ τέλος τὴν διττὴν ἢ διπλῆν τῶν Πατέρων, ὅτε ἡ σύνθετος εἶναι πάντῃ ἀπόβλητος ⁷.

Τέλος, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν τρόπον τοῦ εἶναι τῆς φύσεως, αὕτη δύναται νὰ εἶναι ἢ ἐν τῷ εἶδει ⁸ (τούτέστι καθολικῶς καὶ κοινῶς ἐν ὁμοουσίοις φύσεσιν) ἢ ἐν ἀτόμῳ ⁹ (συνημμένως μετὰ τῆς ὑποστάσεως). Ὡσαύτως οἱ τρόποι καθ' οὓς λέγεται μία φύσις εἶναι τρεῖς: «Ἡ τὸ εἶδος εἶναι, ἢ τὸ τοῦ αὐτοῦ εἶδους μετέχειν, ἢ τὸ κατὰ σύγχυσιν ἐξ ἑτεροειδῶν ἑτεροειδῆς ἀποτελέσται, ὃ ἑκατέρου μετέχον, οὐδ' ὀπότερον καθαρῶς ἐστίν, ἦν καὶ νόθον καλοῦσιν οἱ περὶ τὰ τοιαῦτα» ¹⁰.

Σημειωτέον τέλος ὅτι τὴν φύσιν δηλοῖ ἡ ἀντωνυμία «ἄλλο» καὶ «ἄλλο» ¹¹, ὡς καὶ ἡ φράσις «ἄλλο» καὶ «φύσις ἄλλη» ¹².

1. P. M. Gr. 86]2, Adv. arg. S., 1921 A.
2. P. M. Gr. 86]1, c. N. E., 1280 A.
3. P. M. Gr. 86]2, c. XXX. c. Sev., 1901 A.
4. P. M. Gr. 86]2, c. XXX. c. Sev., 1904 A.
5. P. M. Gr. 86]2, c. XXX. c. Sev., 1908 B.
6. P. M. Gr. 86]2, c. XXX. c. Sev., 1904 D.
7. P. M. Gr. 86]2, c. XXX. c. Sev., 1905 AB.
8. P. M. Gr. 86]2, Adv. arg. S., 1917 AB.
9. P. M. Gr. 86]2, Adv. arg. S., 1917 AB.
10. P. M. Gr. 86]1, c. N. E., 1292 B.
11. P. M. Gr. 86]2, c. XXX. c. Sev., 1904 C.
12. P. M. Gr. 86]2, c. XXX. c. Sev., 1904 D.

δ) Εἶδος.

Ὡς καὶ ἀνωτέρω εἶπομεν, ἡ φύσις ἐπέχει λόγον εἴδους καὶ χαρακτῆρα καθολικότητος. Τοῦτο δὲ ἄριστα, καθότι ἡ φύσις εἶναι μία διήκουσα δι' ὄλων τῶν ὁμοουσιῶν πλὴν διαφερόντων τῷ ἀριθμῷ καὶ τῆς κοινῆς φύσεως μετεχόντων ὁμοουσιῶν. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει καλεῖται ἡ φύσις εἶδος, ὡς πολλῶν ἐπὶ μέρους ὁμοουσιῶν φύσεων μετεχουσῶν εἰς τὴν κοινότητα τῆς φύσεως, εἰς τὸ εἶδος, κατὰ τὴν ταυτότητα φύσεως καὶ εἴδους, περὶ ἧς ἤδη ὁμιλήσαμεν¹.

Τὴν τοιαύτην κοινότητα καὶ καθολικότητα τοῦ εἴδους ἐν ᾧ συμμετέχουσι διάφορα τῷ ἀριθμῷ καὶ ἐν ἑαυτοῖς ὁμοούσια, εἰ καὶ καθ' ἑαυτὰ συγκεῖμενα ἐκ δύο ἑτερουσιῶν φύσεων, δηλοῖ καὶ τὸ παράδειγμα τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ ἄνθρωπος δηλαδὴ δύναται νὰ λεχθῆ μία καὶ δύο φύσεις ταυτοχρόνως. Μία μὲν λόγῳ τῆς καθολικότητος τοῦ ἀνθρωπέου εἴδους ἐν ᾧ καὶ αὐτὸς ὡς καὶ οἱ λοιποὶ αὐτῷ ὁμοούσιοι ἄνθρωποι μετέχουσι, δύο δέ, καθότι τὰ μέρη ἐξ ὧν σύγκεται ἀτρέπτως, τοῦτέστιν ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα, εἶναι δύο κατὰ φύσιν διάφορα μέρη, πλήρη καὶ ἀσύγχυτα. Προφανῶς τὸ τοιοῦτον δὲν δύναται νὰ ἐφαρμοσθῆ ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ, καθότι οὗτος δὲν μετέχει «εἴδους τίνος Χριστῶν», μεθ' ὧν ὁμοουσίως νὰ συμμετεῖχεν ἐν τῇ καθολικότητι τοῦ εἴδους².

ε) Ὑπόστασις.

Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν οὐσίαν καὶ φύσιν τὰς δηλούσας ἀπλῶς τὸ εἶναι ἢ τὴν ὑπαρξίν τῶν πραγμάτων, ἡ ὑπόστασις δηλοῖ τὸ καθ' ἑαυτὸ εἶναι τῶν πραγμάτων³, ἥτοι τὸν ἴδιον καὶ ἀτομικὸν καὶ προσωπικὸν τρόπον τῆς ὑπάρξεως ἀτομικῆς τίνος καὶ ἰδίας φύσεως. Ἀντιθέτως δὲ πρὸς τὴν οὐσίαν καὶ φύσιν, αἵτινες ἀκολουθῶς δηλοῦσι τὸ εἶδος, τὸ καθολικῶς συναπτόμενον πολλαῖς τῷ ἀριθμῷ διαφερούσαις φύσεσιν, ἡ ὑπόστασις δηλοῖ τὸ ἀτομικόν, τὸ ἴδιον, τὸ κεχωρισμένον, τὸ ἀνυπόστατον. Οὕτω, ἐνῶ ἡ φύσις «εἴδους λόγον ἐπέχει, ἡ ὑπόστασις τοῦ τίνος ἐστὶ δηλωτικὴ»⁴. Καὶ ἐνῶ ἐκεῖνη «καθολικοῦ πράγματος χαρακτῆρα δηλοῖ, αὕτη τοῦ κοινοῦ τὸ ἴδιον ἀντιδιαστέλλεται»⁵.

Ὡσαύτως ἡ ὑπόστασις ἀντιφέρεται καὶ πρὸς τὸ ἐνυπόστατον. Ἐνῶ τὸ τελευταῖον τοῦτο εἶναι οὐσία μὴ καθ' ἑαυτὴν ὑφισταμένη ἀλλ' ἐν τινι ἑτέρῳ θεωρουμένη, ἀντιθέτως ἡ ὑπόστασις τὸν *τινα* δηλοῖ, καὶ «πρόσωπον ἀφο-

1. P. M. Gr. 86]1, c. N. E., 1280 A.
2. P. M. Gr. 86]1, c. N. E., 1292 AB.
3. P. M. Gr. 86]1, c. N. E., 1280 A.
4. P. M. Gr. 86]1, c. N. E., 1280 A.
5. P. M. Gr. 86]1, c. N. E., 1280 A.

ρίζει τοῖς χαρακτηριστικοῖς ἰδιώμασιν»¹. Τὴν ὑπόστασιν δέ, ταῦτόν οὖσαν πρὸς τὸ πρόσωπον, οἱ φιλόσοφοι καλοῦσι καὶ ἄτομον οὐσίαν, καλῶς δέ, καθότι οἱ ἐκκλησιαστικοὶ τὰ ἄτομα τῶν συμβεβηκότων, οὔτε πρόσωπον καλοῦσιν οὔτε ὑπόστασιν².

Ἐξ ὅσων εἶπομεν εἶναι φανερόν, ὅτι πᾶσα ὑπόστασις εἶναι καὶ φύσις, οὐχὶ ὅμως καὶ τἀνάπαλιν³. Εἶναι δὲ ἡ ὑπόστασις καὶ φύσις καθὸ πλεῖον τι ταύτης ἔχουσα, ἥτοι ἐκτὸς τῆς φύσεως, ἣν προϋποθέτει, καὶ τὰ ταύτη συναπτόμενα χαρακτηριστικὰ ἰδιώματα τὰ ἀπαρτίζοντα τὴν ὑπόστασιν, καὶ τὰ ὁποῖα «τινὰ ἀπὸ τινων ἕκαστον εἶναι ποιεῖ»⁴.

Τὰ χαρακτηριστικὰ δὲ ταῦτα ἰδιώματα «οἶον συμβεβηκότων λόγον ἐπέχει», ὡς δυνάμεθα νὰ ἴδωμεν ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου. Ἐνῶ τὴν οὐσίαν τούτου χαρακτηρίζουσι τὰ τῆς φύσεως ἰδιώματα, οἶον τὸ εἶναι ζῶον λογικόν, θνητόν κλπ., ἀντιθέτως τὴν ὑπόστασιν αὐτοῦ χαρακτηρίζουσι τὰ τῆς φύσεως ἰδιώματα, ὡς τὸ σχῆμα, χρῶμα, μέγεθος, χρόνος, τόπος, γονεῖς, ἀνατροφὴ, ἀγωγή καὶ ὅσα τούτοις ἔπεται, ὧν τὸ ἄθροισμα ἐπ' οὐδενὸς ἑτέρου ἀληθεύειν δύνатаι. Καὶ ὅμως ἐνὸς ταῦτα ἀνθρώπου, τοῦ τινος δηλονότι⁵.

Ἦσαυτως εἶναι φανερόν ὅτι, ἐνῶ ἡ φύσις τὸ μὲν καθ' αὐτὸ οὐδαμῶς ὑπάρχον δηλοῦσα, κυρίως τὸ τέλειον δηλοῖ (τὴν πλήρη δηλαδὴ οὐσίαν τὴν ἀπλῶς ὑπάρχουσαν ἢ ἐν τῷ εἶδει θεωρουμένην), ἀντιθέτως ἡ ὑπόστασις οὐχ' ἀπλῶς οὐδὲ προηγουμένως τὸ τέλειον δηλοῦσα, κυρίως τὸ καθ' ἑαυτὸ ὑπάρχον δηλοῖ, δευτέρως δὲ τὸ τέλειον⁶ (ὡς ἀπαρτιζομένη δηλαδὴ κυρίως ἐκ τῶν ἀφοριστικῶν ἰδιωμάτων, ἅτινα περιάπτονται πλήρῃ τινι καὶ τελείᾳ φύσει).

Ἐκτὸς τούτων κατανοοῦμεν ἐπίσης ὅτι «τὸ εἶναι τόνδε ἢ τόνδε, ἐν τῷ ἰδίῳ καὶ ἀφορισμένῳ τῆς ὑποστάσεως ὄργῳ σημαίνεται»⁷, ἥτις ὑπόστασις «τὸ διηρημένον καὶ καθ' ἑαυτὸ ὑφεστῶς»⁸ δηλοῦσα, «οὐ τὸ τί τοῦ ὑποκειμένου» (δηλ. τὴν οὐσίαν καὶ φύσιν αὐτοῦ) ἐμφαίνει⁹. Τοῦτο ἄλλως δηλοῦσι καὶ αἱ ἀντωνυμῖαι τῶν ὑποστάσεων, ἄλλος καὶ ἄλλος, αἱ ἀντίθετοι τῶν ὁποίων ἄλλο καὶ ἄλλο, δηλοῦσι τὴν φύσιν¹⁰. Κατὰ ταῦτα τὸ μετέχειν τῆς ὑποστάσεως «ἄλλον ποιεῖ οὐκ ἄλλοιον»¹¹, (ἕτερον δηλαδὴ πρόσωπον

1. P. M. Gr. 86]1, c. N. E., 1277 D.

2. P. M. Gr. 86]1, Σχόλια, 1193 A.

3. P. M. Gr. 86]1, c. N. E., 1280 A.

4. P. M. Gr. 86]2, Adv. arg. S., 1945 A.

5. P. M. Gr. 86]2, Adv. Arg. S., 1945 BC.

6. P. M. Gr. 86]2, Adv. Arg. S., 1945 A.

7. P. M. Gr. 86]2, Adv. Arg. S., 1928 B.

8. P. M. Gr. 86]2, Adv. Arg. S., 1933 A.

9. P. M. Gr. 86]2, Adv. Arg. S., 1921 A.

10. P. M. Gr. 86]2, c. XXX. c. Sev., 1904 CD.

11. P. M. Gr. 86]2, adv. arg. Sev., 1917 B.

ἀφορίζει, οὐ μὴν δὲ ἑτέραν φύσιν). Ἐπὶ πλέον, δυνάμει νῆς ὑποστάσεως (βάσει τῆς ἑτέρας της πλευρᾶς περὶ ἧς κατωτέρω) δὲν δύναται νὰ διακρίνηται τι ἐνὸς ἑτέρου (ἄλλος ἀπὸ ἄλλου) «ἕως ἄν μῆτε ὁμοούσιος, μῆτε κενωρισμένος ἢ τοῦ συνυφεστῶτος καὶ συγκειμένου. Ταῦτα γὰρ ποιεῖ τὰς ὑποστάσεις»¹. Τὸ τελευταῖον τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ ἡ ὑπόστασις δύναται νὰ εἶναι καὶ ἐν τῇ ἐνώσει ἔνθα τὰ ἐνούμενα εἶναι μὲν ἑτεροῦσια, ἥτοι οὐχὶ ὁμοούσια, οὐχὶ δ' ὅμως καὶ κενωρισμένα ἀλλήλων, δηλοῖ καὶ ὁ τῆς ὑποστάσεως ὅρος. Οὗτος κατὰ τὸν ἱερὸν Πατέρα εἶναι: «ἢ τὰ κατὰ φύσιν μὲν ταῦτὰ ἀριθμῶ δὲ διαφέροντα, ἢ τὰ ἐκ φύσεων διαφόρων συνεστῶτα, τὴν δὲ τοῦ εἶναι κοινωνίαν ἅμα τε καὶ ἐν ἀλλήλοις κερτημένα»². Ἐν τῇ τοιαύτῃ δὲ ὑποστατικῇ ἐνώσει τὰ τοῦ εἶναι κοινωνοῦντα, δὲν κοινωνοῦσιν ὡς συμπληρωματικὰ τῆς ἀλλήλων οὐσίας, ἀλλ' ὡς τῆς θατέρου φύσεως καὶ οὐσίας μὴ καθ' ἑαυτὴν θεωρουμένης, ἀλλὰ μετὰ τῆς συγκειμένης καὶ συμπεφυκίας³ (ταῦτα προφανῶς τὰ ἐνυπόστατα). Τοῦ τοιοῦτου παράδειγμα ἔστω ὁ ἄνθρωπος ἐν ᾧ ἐνοῦνται συγκείμενα κοινῶς καὶ συνυφιστάμενα ψυχὴ καὶ σῶμα, «ὧν κοινὴ μὲν ἡ ὑπόστασις, ἰδίᾳ δὲ ἡ φύσις καὶ ὁ λόγος διάφορος»⁴. Περιττὸν δὲ νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἡ τοιαύτη ἐκδοχὴ τῆς ὑποστάσεως ἐν τῇ μετοχῇ κοινῶς εἶναι ἑτεροῦσιων φύσεων, εἶναι ἡ ὑποστατικὴ ἐνωσις ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Χριστοῦ.

Τέλος ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰ συνώνυμα τῆς ὑποστάσεως, τὰ ἐπὶ τῆς ἐνώσεως ἐν τῷ Χριστῷ λεγόμενα, ὁ ἱερὸς Πατὴρ ἀδιαφόρως δέχεται τὰ: πρόσωπον, ἄτομον, ὑποκείμενον, εἴτε τι ἄλλο φίλον καλεῖν αὐτό⁵.

¹ Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε λεχθέντων περὶ φύσεως καὶ ὑποστάσεως⁶ παρα-

1. P. M. Gr. 88]2, Adv. Arg. S., 1917 C.

2. P. M. Gr. 86]1, c. N. E., 1280 A.

3. P. M. Gr. 86]1, c. N. E., 1280 B.

4. P. M. Gr. 86]1, c. N. E., 1280 B.

5. P. M. Gr. 86]1, c. N. E., 1305 C.

6. Δίδομεν κατωτέρω ἀδρομερῶς τὴν ἱστορίαν τῆς σχέσεως τῶν δύο τούτων ὄρων μέχρι Λεοντίου τοῦ Βυζαντίου.

Παρὰ τῇ Νεοπλατωνικῇ Φιλοσοφίᾳ ὁ Πλωτῖνος γνωρίζει τὰς φιλοσοφικὰς ἐκφράσεις «οὐσία» καὶ «ὑπόστασις», ὡς τὸ «εἶναι» καὶ «τί εἶναι». Πλὴν ὅμως δὲν ἀναπτύσσει αὐστηρῶς τὴν διαφορὰν ταύτην (βλ. Ἐνν. V. 1, 4; VIII, 20). Ὡσαύτως καὶ ὁ μαθητὴς αὐτοῦ Πορφύριος διαστέλλει μετὰ τῶν ὄρων τούτων, γράφων: ἄκρι τριῶν ὑποστάσεων τὴν τοῦ Θεοῦ προελθεῖν οὐσίαν».

⁷ Ὁ Ὀριγένης χρησιμοποιοῖ τὸν ὄρον *ὑπόστασις* ἐν τῇ τριαδικῇ αὐτῆς ἐννοίᾳ, συνωνύμως δὲ τῇ οὐσίᾳ (Πρβλ. De princ. I, 2, 2: «Ipsa ὑπόστασις, id est substantia ejus». Ὡσαύτως μν. ἐρ. I, 2, 8 — I, 3, 1 P. M. Gr. 11, col. 130, 136, 146 — In Johannis t. 2, 6: P. M. Gr. t. 14 col. 128. — De Princ. I, 6. 4: P. Gr. t. 11. col. 170, κλπ.

Παρὰ τῷ Μεγάλῳ Βασιλείῳ ἡ οὐσία δηλοῖ «κοινόν τι» ὅπερ ἔχουσιν αἱ ὁμογενεῖς φύσεις, ἐνῶ ἡ «ὑπόστασις» «οὐχ ἢ ἀόριστος τῆς οὐσίας ἐννοία, μηδεμίαν ἐκ

τηρούμεν ὅτι παρὰ τῷ Λεοντίῳ αἱ δύο αὐταὶ ἔννοιαι εἶναι σαφῶς διάφοροι ἀλλήλων καὶ ἀντικρυς ἰστάμεναι. Καὶ ἡ μὲν φύσις δηλοῖ τὸ γενικόν, τὸ καθολικόν, τὸ εἶδος, ἀπλῶς τὸ εἶναι, ἐνῶ ἡ ὑπόστασις ἐμφαίνει τὸ ἰδικόν, τὸ συγκεκριμένον, τὸ καθ' ἑαυτό, τὸ πρόσωπον τὸ ἰδιοπερίστατον καὶ αὐτοδιόριστον. Ὅτι ἡ ὑπόστασις εἶναι τι πλέον τῆς φύσεως, καθότι προϋποθέτει ταύτην ἀπλῶς καὶ τελείως οὖσαν, περὶ ἣν συνάπτονται ἀκολουθῶς τὰ οἰονεὶ συμβεβηκότων λόγον ἐπέχοντα ἀφοριστικὰ τῆς ὑποστάσεως ἰδιώματα, τὰ ἀφορίζοντα ἴδιον εἶναι τῇ φύσει. Καὶ ὅτι ἐν τῇ ὑπόστασει συντρέχουσι διάφοροι ἀλλήλων φύσεις τὸ κοινὸν τοῦ εἶναι ἐν αὐτῇ ἔχουσαι, τὰ ἄλλως ἐνυπόστατα καλούμενα, πρὸς ἃ διαφέρεται ὡσαύτως ἡ ὑπόστασις.

Βεβαίως παρὰ τοῖς ἱεροῖς Πατράσι παρατηρεῖται ποιά τις συνταυτίσεις τῶν δύο τούτων ἐννοιῶν. Βαθύτερον ὅμως ἐξετάζων τις τὸ πρᾶγμα βλέπει ὅτι δὲν πρόκειται περὶ πραγματικῆς συνταυτίσεως, ἀλλὰ μᾶλλον περὶ συγχρήσεως ὀνομάτων, ὡς καὶ ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ παρατηροῦμεν τοῦτο γινόμενον¹, οὐχὶ ὅμως καὶ ἀποδόσεως τούτοις κοινοῦ ὄρου². Οὕτω πάντες οἱ ἱεροὶ Πατέρες «ἐνα καὶ τὸν Κύριον εἶναι ὀριζόμενοι τὸ ἄλλον καὶ ἄλλον, ὃ τῆς κυρίως λεγομένης ὑποστάσεως ἴδιον, καθ' αὐτοῦ ἀπέφησαν τοῦ τῆς ὑποστάσεως ὀνόματος, οὐ μὴν τοῦ ὄρου κοινωνοῦσαν τὴν φύσιν λαμβάνοντες»³.

(Συνεχίζεται)

τῆς κοινότητος τοῦ σημαινομένου στάσιν εὐρίσκουσα, ἀλλ' ἡ τὸ κοινόν τε καὶ ἀπερίγραπτον ἐν τῷ τινὶ πράγματι διὰ τῶν ἐπιφαινομένων ἰδιωμάτων παριστώσα καὶ περιγράφουσα» (P. M. Gr. t. 32, Epist. XXXVIII, col. 825 κ.έ.). Κατὰ τὸν τρόπον δηλαδὴ τοῦ σκέπτεσθαι τοῦ Μ. Βασιλείου «ὑπόστασις» ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ ἴδιον, τὴν substantiam concretam τοῦ Ἀριστοτέλους.

Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος ἀντιλαμβάνεται τὴν ὑπόστασιν οὐ μόνον ὡς τὸ καθ' ἴδιον εἶναι, ἤτοι ὡς μερικόν τι, ἀλλ' ὡς τὴν ὑπαρξίν «καθ' ἑαυτό». Οὕτως ἀναγινώσκουμὲν σχετικῶς «...μίαν φύσιν ἐν τρισὶν ἰδιότησι νοεραῖς, τελείαις, καθ' ἑαυτὰς ὑφεστώσαις, ἀριθμῶ διαιρεταῖς, καὶ οὐ διαιρεταῖς θεότητι» (P. M. Gr. t. 36, oratio XXXIII, c. 227).

Ἐν τῇ τοιαύτῃ σημασίᾳ τῆς ὑποστάσεως ἀξιοσημείωτα εἶναι καὶ τὰ ὑπὸ Γρηγορίου τοῦ Νύσσης γραφόμενα: «Ἄλλ' ὡς Θεοῦ Λόγον ἀκούσαντες οὐκ ἀνυπόστατον τι πρᾶγμα τὸν Λόγον ᾤθημεν, οὐδὲ ἐκ μαθήσεως ἐγγιγνόμενον... ἀλλ' οὐσιωδῶς ὑφεστώτα, προαιρετικόν τε καὶ ἐνεργόν καὶ παντοδύναμον. Οὕτω καὶ Πνεῦμα μεμαθηκότες Θεοῦ, τὸ συμπαρομαρτοῦν τῷ Λόγῳ... οὐ πνοὴν ἀσθματος ἐννοοῦμεν... ἀλλὰ δύναμιν οὐσιώδη αὐτὴν ἐφ' ἑαυτῆς ἐν ἰδιαζούσῃ ὑποστάσει θεωρουμένην, οὔτε χωρισθῆναι τοῦ Θεοῦ ἐν ᾧ ἐστίν... ἀλλὰ καθ' ὁμοιότητα τοῦ Θεοῦ Λόγου καθ' ὑπόστασιν οὖσαν προαιρετικὴν, αὐτοκίνητον, ἐνεργόν, πάντοτε εἰς ἀγαθὸν αἰρουμένην, καὶ πρὸς πᾶσαν πρόθεσιν σύνδρομον ἔχουσα τῇ βουλήσει τὴν δύναμιν (P. M. Gr. t. 45 Oratio Catechetica 2, col. 17).

Ὡς βλέπομεν παρὰ τοῖς μεγάλοις Καππαδόκαις διδασκάλοις αἱ τῆς Ἁγίας Τριάδος ὑποστάσεις εἶναι τρόποι ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ. Τὸ εἰδικὸν τῆς ὑποστάσεως γνώρισμα δὲν εὐρίσκεται ἐν τῷ «τί εἶναι», ἀλλ' ἐν τῷ «πῶς εἶναι» (P. M. Gr. t. 32, Epist. XXXVIII, σ. 329 — t. 35, oratio XXV, col. 1221, t. 45, col. 180).

Συγκεκριμενίζοντες παρατηροῦμεν, ὅτι παρὰ τοῖς ἱεροῖς Πατράσιν ἡ μὲν κοῦσία» φέρεται ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τοῦ κοινοῦ, τοῦ καθολικοῦ, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ὑπόστασιν τὴν δηλοῦσαν τὸ ἐπὶ μέρους καὶ δὴ τὸ καθ' ἑαυτὸ ὑφίστασθαι καὶ εἶναι. Ἐπὶ τῆς Ἁγίας Τριάδος ἡ ὑπόστασις δηλοῖ τὸν τρόπον τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ. Τὴν τοιοῦτην διάκρισιν μεταξὺ οὐσίας ἢ φύσεως καὶ ὑποστάσεως καὶ δὴ ἀκριώτερον καὶ πληρέστερον ποιεῖται καὶ ὁ Λεόντιος, συμβαλὼν οὕτω τὰ μέγιστα εἰς τὴν ὀριστικὴν λύσιν τοῦ χριστολογικοῦ προβλήματος.

1. P. M. Gr. 86]2, Adv. Arg. S., 1924 D, 1925 A.

2. P. M. Gr. 86]2, Adv. Arg. S., 1924 D.

3. P. M. Gr. 86]2, Adv. Arg. S., 1925 AB.